

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА ЛИЧНОСТТА НА СЪВРЕМЕННИЯ ПЕДАГОГ В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Петя Михайлова и Жаклин Харалампиева – Павлова
гр. Велико Търново 5000, ул. „Момина Крепост” № 9
тел: 062/ 644 84, 0884 21 21 49; e-mail: cdg_sonya@abv.bg

PHSYCOLOGICAL PROFILE OF THE PERSONALITY OF THE MODERN TEACHER IN PRESCHOOL EDUCATION

Petya Mihailova and Jaklin Haralampieva – Pavlova
5000 Veliko Turnovo, st. 9 "Molina krepost"
Tel. 062/ 644 84, 0884 21 21 49; e-mail: cdg_sonya@abv.bg

SUMMARY

The report presents the modern teacher as a professional educator and psychologist, a man with a rich culture and knowledge. Teacher and kindergarten shape thought, knowledge and feelings of the children, take care of their needs, deploy their abilities. In the Experimental section provides an analysis of the psychological profile of the personality of the modern educator in preschool education by the method of M. Kuhn and T. Makpartland.

Keywords: *Children's teacher, Person, teacher, faculty, professional*

Образователната система е съвкупност от разнообразни учреждения и институции, имащи за главна цел възпитанието и обучението на хора от всички възрасти: училища, университети, детски градини, отделни курсове.

Едновременно с общообразователните се решават и възпитателните задачи. Наложително е в съвременната детска градина да се промени подходът за усвояване и използване на знанията, за да спомогнат за развитие на интелектуалните възможности и комуникативни способности на детето, неговата самостоятелност и индивидуалност. За детето трябва да се отвори път за непрекъсната самообразование и пълноценно участие в социалните дейности, да се създава ценностна среда, спомагаща за развитието на самомотивацията, критичността, наблюдателността, любознателността и други качества. За успешния обмен на информация е необходима култура на настроенията и емоционална интелигентност, формиране на морална творческа автономна личност за реализация самостоятелно и в сътрудничество.

За много от децата, възрастта от 3г. е преломна, т.к. това е времето в което те за пръв път прекрачват прага на първото си учебно социално заведение. Детската градина заема важна част от живота на детето през първите най-важни седем години, когато се развиват основните човешки дейности – игра, познание и предметно-практическа дейност. Чрез възпитание и обучение, развива усвояване на знания, умения и навици, социални способности за общуване и комуникация, социално ориентирано поведение в природата и обществото, създава представи за заобикалящата действителност, развива креативни способности и самостоятелност на личността, когнитивна и психомоторна компетентност, възпитава нравствени норми, правила и идеали. /1, 4/

Основна цел на детската градина е да подготви младото поколение за пълноценно разгръщане на знания, умения и способности в демократичното общество. Детската градина е с нов облик - отговаря на потребностите на подрастващите и предлага иновативни и вълнуващи форми на обучение.

Системата детска градина е вид социална система. Нейната роля като институция е станала по-гъвкава и отговорна. Детската градина е всъщност едно от местата, където децата общуват активно. Основните ѝ елементи, без които тя не може да функционира са учител, дете и родител. Те са взаимно свързани, влияят си един на друг и са зависими един от друг. Именно затова връзката детски учител-дете-родител е изключително важна, изпълняващи различни социални роли със съответен статут, права, задължения.

Предметът на настоящата научна разработка е изследване на личността на детския учител.

Обектът са особеностите и факторите влияещи върху формирането на личността на детския учител.

Целта на изследването е да се анализира психологическия профил на личността на съвременния педагог в предучилищното образование.

Харизмата на детския учител, неговият интелект, знания, хуманност, атрактивност, справедлива строгост са фундаментът, върху който се гради и развива детето. Така е от античността до днес. Децата и младите хора винаги през столетията са формирали своите интереси към определени знания до голяма степен, защото са попадали под влиянието на добрия учител, който ги е увличал - като личност, като разказвач и като познавач в съответната област. Личността на детския учител е преди всичко морална координатна система и който поема трудния път да бъде учител, трябва да е готов да носи този благороден кръст. Детският учител е този, който по възможно най-достъпния и разбираем начин показва на детето кое е наистина значимото в живота, какво е значението на понятията: морал, етика, право, религия, вяра, добро, справедливост, информация, учение и т.н. Учителят е уважаван, ако уважава, ако създава ситуации на спокойни приятелски разговори с възможност всеки да изслушва другия и зачита споделеното. Винаги има какво да научиш от другия, стига да искаш да го чуеш. Ако се зачита мнението на подрастващия човек, той ще придобие самочувствие и ще отстранява сам грешките си - с радост ще ги посочва, защото го уважават. Детето ще се почувства силно и ще повярва, че си заслужава да докаже правотата си или отстрани грешките. Д. Карнеги съветва никога да не се използват фрази като: *”Нямаш право”*.

Взаимодействието детски учител – дете се променя. Учителят е влязъл в друга роля, той вече не е строгият възпитаващ учител, а е съмишленик, партньор. Това подпомага подобряването на диалога, по-доброто опознаване на децата, вникване в съществуващи проблеми и отношения, повишаване на доверието и откритостта в отношенията, изгражда единство и близост. Една от основните грешки, които се допускат в общуването е, че учителите контактуват не с личностите, а със стереотипите, с представите, които са си създали за тях. Детето чака внимание – не го получава – става раздразнително или агресивно. Иска доверие, а често получава упреци. Детският учител професионалист е наясно с грешките, които се допускат. Подхожда индивидуално към всяко дете: уважава го, разбира и цени, дава му обич и знания. Позитивното отношение на учителя тушира раздразнителното и агресивно поведение, за да ситуира спокойна и творческа атмосфера.

Родителите и учителите са тези, които заедно трябва да спестяват разочарованията на подрастващите, за да не спират да се удивляват на света, за да не спират да откриват света, за да не се травмират от грешките, от глупостта, наивността, незнанието, липсата на опит. Загрижените и отговорни родители и учители не може да не си дават отговор на въпроси от типа: какво привлича детето, какво го притеснява, за какво мечтае. Как възрастните ги виждат в реалността и в бъдещето? А самите деца какъв персонаж си изграждат и има ли препокриване? Те – родители и учители – умело, с авторитет и обич ще ги спасяват от „празните химери” (Н. Й. Вапцаров) и в същото време ще ги насърчават, когато си задават въпроса: „Как ще живеем, ако не гоним илюзията?” /Елин Пелин /

Детската градина като учебно заведение е важен социализиращ фактор в живота на децата. Учители и родители имат една и съща мисия, те са взаимозаменяеми - като топос и емоция. Учителите и целият персонал заместват родителите и носят отговорност за живота, здравето и възпитанието на децата. Релацията учител – родител е под знака на партньорство, сътрудничество и доверие. Възпитателният стил не търпи разнопосочност. Родителите осъзнават, че детето се научава на правила, започващи от детската градина и семейството и продължаващи в детската градина и семейството. Екипното партниране, системният диалог между учител и родител говори за отговорност, информираност, авторитет и осигурява на детето личностно и психологическо развитие. Детето се обгрижва, уважава, цени. Учителите и родителите си взаимодействат, партнират, за да може детето да бъде здраво, спокойно и щастливо.

Учителите професионалисти насърчават децата, дават им знания и обич. Ръководството и учителите са опитни професионалисти, обгрижват децата, подготвят ги за училище. Учителите успешно комуникират, изслушват, констатираат. Променят ситуирането в полза на децата. Умеят да общуват с различни типове хора, да тушират конфликти. Детският учител е със съзнание, че професията, която упражнява е кауза, съдба, затова се раздава максимално в емоционален и професионален план. Психологическите качества разгръщат личностния и професионалния му облик. Ролята на детския учителя е не само да обучава, но и да подхранва самочувствието, самоуважението на всяко дете, да одобрява дейността му, да насърчава. Съвременният детски учител е добър професионалист, педагог и психолог. От значение за междуличностното общуване е да открива у всекиго по нещо добро, да развива това добро и вярата в собствените му сили, да открива и насочва детето да прави това, което може най-добре и да го развие и усъвършенства.

Родителите с всеки изминат ден променят в положителна насока отношението си към учебната институция. Показват, че разчитат на педагогическия персонал като знания и подкрепа.

В сферата на пожеланието остава някои родители да се информират системно за знанията и напредъка на детето си, да бъдат по-смели в общуването с персонала, когато имат въпроси, предложения или проблем. Задържането на мнение не помага никому. От родителите за детето се изисква активно участие при определяне модела му на поведение, семейна сигурност, подкрепа, обич, а за детската градина като институция се изисква повече уважение, доверие и съдействие.

Чрез партньорство достигаем до основната цел: равнопоставеност на отговорностите между учители и родители за изграждане ценностната система на детето в процеса на личностното и психологическо развитие.

Днес в детските градини се дава възможност за поддържане на редовна комуникация чрез периодични родителски срещи за обсъждане успеха на децата, за обмен на идеи и стратегии за съвместни действия. Провеждат се срещи-консултации с учители, психолози, логопеди и други специалисти. Провеждат се празненства на различни теми, гости на които са родители, приятели, общественици.

За постигане цел на настоящето изследване използвахме методиката на М. Кун и Т. Макпартленд, разработена през 1954г. и даваща информация за самоопределянето на Аз-а от самия субект на изследването.

Изследваните лица са 15 детски практикуващи учители и 3 пенсионирани учители. Изследваните лица бяха помолени през определен период от време да дадат 20 отговора на въпроса „Кой съм аз?“. В инструкциите се подчерта, че трябва да казват първото, което им дойде наум. Отговорите се оценяват по алтернативна скала:

- Професионално значими

- Индивидуални/комуникативни
- Интелектуални/личностни
- Положителни/отрицателни качества

Скалите могат да се разширят още и като:

- Поведенчески черти/състояния
- Базисни/придобити
- Маскулинни/фемининни

Анализът на получените резултати даде голямо разнообразие от съдържателни характеристики на Аз-концепцията. По-голямата част от отговорите включва в себе си описание на личността и екзистенциално Аз. Описанието на личността включва личностни качества (32%), особености на характера (28%), описание на индивидуалния стил на поведение (45%), лични характеристики (30%) и емоционално отношение към другите и себе си (38%). Това са отговори като: Аз съм човек, Аз съм личност, Аз съм интроверт, Аз съм лидер, Аз съм човек със силен характер, Аз съм щастлив човек, и др. Голяма част от изследваните лица използваша прилагателни и удивителен знак, което показва, че е демонстративен и емоционален човек: „Аз съм общителен, дружелюбен, стеснителен” и т.н. Имаше отговори включващи професионална позиция 9%, семейство и семейна принадлежност 75%, полова принадлежност 23%, етническа принадлежност 6%. Социалните роли описват социалния статус и свързаните с него характеристики, което свидетелства за осъзнаването и приемането на своята уникалност и важността на принадлежността към една или друга група, допринася за успешното взаимодействие с другите, за изграждането на партньорски взаимоотношения, което е важно за личността на детския учител. В „екзистенциалното Аз” се включва същностни характеристики на човека, които различават хората един от друг. Това е съзнанието за индивидуалност, за самоусъвършенстване в личен и професионален план. Такива са отговорите: „Аз зная”, „Аз мога”, „Аз съм”, „Аз съществувам”.

Анализирайки професията на детския учител трябва да се вземат под внимание и професионалните му качества. Такива отговори са: „Аз съм учител”; „Аз съм възпитател”, „Аз съм професионалист”, „Аз обичам децата”. Това е „Активно Аз”, което включва самооценка на възможностите за работа, описание на дейностите, интереси и хобита, характеристики по отношение на постиженията и компетенции, дава оценка за професионалната насоченост и дейност - стремежите, професионалната перспектива, намерения, мечти, обучение. Изследваните лица използват описания на качества като "интелигентност, отговорност, упорита работа, творчество, любов към знанието и ученето като цяло, енергия и активност." (56%).

От представения доклад можем да направим извода, че съвременният педагог в предучилищното образование е личност, която е със самочувствие, осъзнава и приема своята уникалност и важност като професионалист, педагог и психолог. Изследването на психологическия профил показва, че детския учител е в непрекъснат процес на развитие и усъвършенстване на интелектуалните и професионални възможности. Личността на учителя е формирана морално, реализира се самостоятелно и в сътрудничество, развива креативни способности, показва компетентност. Учителят следва ясно поставени цели: в ценностна среда /детската градина/ възпитава децата в нравствени норми, правила и идеали, подготвя ги за пълноценно участие в социалните дейности, развива мисълта, самотивацията,

критичността, наблюдателността, любознателността; отговаря на потребностите на подрастващите чрез иновативни и вълнуващи форми на обучение и възпитание.

Българското образование се развива, обогатява и става европейско. Основните образователни задачи са младите хора да овладяват знания, практически умения и навици, необходими им в заобикалящия ги свят, а също да се формира и развива съзнателно отношение към ученето и познавателните интереси. Образованието е отворена, сложна, нелинейна система – силно структурирана с много традиции и в същото време динамично променяща се в съответствие с изискванията на обществото. Различните инициативи за новаторство и експерименти я тласкат към неустойчивост, но и развитие, а за това развитие основна роля има личността на детския учител.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Кун М., Макпартлънд Т., методика за изследване на „Аз рефлексия”
2. Мавродиева М., Димова Д., 4/2009, сп. „Предучилищно възпитание”, ст. „Деца и родители – партньори в игрите”
3. Поредица „Ръка за ръка”, София 2005, Просвета, „Книга за учителя за яслена и предучилищна група в детската градина”, 4
4. Тончева М., 2012, „Проблеми на обучението и възпитанието в институциите ясли, детска градина”, изд. „Ивис”, Велико Търново
5. Циркова Д., 2007, „Психологическо консултиране на деца, юноши и родители”, изд. „Център за психосоциална подкрепа”, 114